

Nykursvísa

Undirvísingargongd til byrjanardeild

Læraravegleiðing

Høvundar: Elin María Óladóttir Olsen og Sigurlaug Fossdal

Endamál

Undirvísingargongdirnar eru skipaðar soleiðis, at allir næmingarnir læra eina samlaða kvæðaheild. Hetta so at næmingarnir fáa samanhangandi undirvísing í kvæðum gjøgnum alla skúlagongdina, soleiðis, at teir á hvørjum ári kunnu taka afturíaftur tey kvæði, sum teir hava lært árin frammanundan, og harvið kann dansurin ganga smidligari.

Afturat hesum eru vísur, ið verða tiknar upp á hvørjum ári, umframt at aðrir barnasangir kunnu nýtast at læra stevið.

Eisini mæla vit til at byrjað verður at læra dansispøl longu í grunddeildini.

Við hesi undirvísingargondini eru samstundis nøkur spøl, sum kunnu nýtast at læra kvæðini uttanat.

Byrjanardeild

- Nykursvísa
- Torkils dótur
- Ólavur Riddararós

Miðdeild

- Brestiskvæði
- Sigmundskvæði yngra
- Leivur Øssursson
- Stolt Signhild

Hádeild

- Ormurin Langi
- Flóvin Bænadiktsson
- Uppskot til eyka (Havnargentan kvøður)

Í undirvísingini í føroyskum dansi eiga hesi evni at vera nomin við:

- Hvat er føroyskur dansur?
- Stev
- Læra kvæði uttanat
- At brúka allan kroppin at dansa við
- Hvat merkir tað at skipa?
- Hyggja í eyguni hvør á øðrum
- Munurin á at syngja og kvøða

Tað hevur stóran týðning, at hetta ikki einans er uttanatlæra, men hevur eitt endamál, og at tað er **stuttligt**.

Vísur at taka upp á hvørjum ári

- Øskudólgur & sópingarkonan
- Kall og Svein ungi
- Veturin kom
- Burtur á heiði
- Telja jólini
- Korn på sorn
- Kráka situr á steini
- Nú liggur ein kavafonn tindi á
- Eg kendi mær ein ríkmann

Dansispøl

- Ríða ediling
- Seman seman nemar
- Dansa í ringi
- Bandadansur
- Gamlaketa
- Sandoyardansur

Sangir, ið kunnu brúkast at læra stevið

- Omma Ludvík
- Andras Dunna
- Góðan morgun ketta mín
- Buss-Óli
- Grønir menn frá Pluto
- Hvør er hasin, ið situr har?

Nykursvísa

Nykurin letur sær klæði skera,
Harra mín –
tí hann vildi ein riddari vera.
Um summarið, tær allir fuglar syngja væl. –

Nykurin gongur í kirkjuna inn,
prestar hildu messur fimm.

Nykurin gongur á kirkjugólv,
prestar hildu messur tólv.

Elsa lítla smílir undir lín:
„Krist gevi, tann riddari hann var mín!“

Han tráðte over skamler en og to:
„Else lille, giv mig tro!“

Else lille, troloves mig!
Otte borger giver jeg dig.“

Else lille rækker hånden fra sig:
„jeg giver dig tro og følger dig.“

Der de komme i rosenlund,
da lyster Else lille at hvile en stund.

„Hør du, ridder, hvad jeg spør dig:
hvor ere de borge, du lovede mig?“

„Eitt er í vatni, annað er í sjógv,
fært tú meg, tá hevur tú nógv.“

Elsa lítla lítir seg upp í fjøll:
„Eg meini, tú ert eitt nykartrøll.“

Nykurin leyp í vatnið út –
eftir stóð Elsa (lítla) við sorg og sýt.

Nykurin leyp í vatnið kátur,
hálvur maður og hálvur bátur.

Skundaði hon so snarlíga heim,
hon takkaði Gudi, hon fekk ikki mein.

Vísan stendur í Færøsk Anthologi. Billa Sofía Daniëlsdatter í Famjin kvað hana fyri Hammershaimb í 1847. Vísan finst ikki í aðrari uppskrift á færøyskum. Annars er hon á fleiri øðrum málum. Nykurin má rýma, tá ið hann hoyrir seg nevndan við røttum navni.

1. tími

Væntað verður, at næmingarnir kenna til sagnir um nyk og vita, hvat ein nykur er

Áðrenn farið verður í holt við at læra kvæðið.

Tosað verður um, hvat kvøðing og feroyskur dansur er.

Her kann verða tosað um:

- Hvat var undirhald áðrenn telefon, telda, sjónvarp, útvarp o.s.fr.
- Frásøga í kvæðum
- Hvat er feroyskur dansur?
- Munur er á dansi og kvæðum frá bygd til bygd,
tí søguliga var sambandið ikki so gott

Næmingarnir fáa kvæðið handað

Lærarin lesur ella kvøður fyri næmingunum. Nú tað er Nykursvísa, næmingarnir skulu læra, er gott høvi at fara út í gongina at greiða frá søgugongdini í kvæðinum og hyggja at myndarøðini á vegginum (*sí heimasíðu hjá Vestmanna skúla*), ella/og lærarin tekur søgugondina á talvuna, samstundis sum hann greiðir næmingunum frá søgugongdini.

Tekna kvæðið

Nú kunnu næmingarnir fáa eitt ørindi í part at tekna. Teir kunnu evt. vera fleiri um eitt ørindi. Umráðandi er at øll ørindini eru við. Tekningarnar verða hongdar á veggini, tá tær eru lidnar. Hesar skulu brúkast til eitt av spølunum, sum koma seinni í undirvísingargongdini.

Skúlating

Næmingarnir læra seg fyrstu 3 ørindini uttanat heima.

2. tími

Taka afturiáftur

Tosa við næmingarnar um, hvat teir lærdu seinast. Eisini verður kannað, um teir hava lært seg uttanat. Hetta kann gerast einsæris, millum næmingarnar ella øll siga í felag. Eisini er eitt gott hugskot at kvøða tey trý ørindini sitandi.

Dansa føroyskan dans

Nú kunnu vit dansa føroyskan dans. Næmingarnir læra stevið, og hvussu vit halda í hondini, hvør á øðrum. Her kunnu tit byrja við einum barnasangi, so stevið kemur í rættlag. Síðani verða kvøðin tey trý ørindini, sum næmingarnir hava lært. At enda kunnu tit kvøða ein annan barnasang – t.d. kráka situr á steini, til øll hava vent sær í ringi.

Læra raðfylgjuna í kvæðinum – spæl: Kvæðastafett

Nú skulu tekningarnar frá seinasta tíma brúkast aftur. Tær verða lagdar hultur um bultur á gólvið í gongini. Nú skulu næmingarnir kappast. Býtt verður í tvey lið. Annað liðið fer inn í skúlastovuna at læra seg ørindi 4-6, meðan hitt liðið skal leggja myndirnar í rætta raðfylgju. Øll samstarva um at leggja myndirnar, og lærarin tekur tíð. Tá næmingarnir eru lidnir at leggja, kannar lærarin (eftir), um alt er rætt. Liggur ein mynd skeivt, telur hon eitt minusstig.

Nú skifta liðini um. Tað liðið, sum hevði flest rætt og kláraði at leggja alt uppá stytst tíð, hevur vunnið.

Skúlatíng

Næmingarnir læra seg ørindi 4-6 uttanat heima.

3. tími

Taka afturiáftur

Tosa við næmingarnar um, hvat teir lærdu seinast. Eisini verður kannað, um teir hava lært seg uttanat. Hetta kann gerast einsæris, millum næmingarnar ella øll siga í felag. Eisini er eitt gott hugskot at kvøða sitandi.

Ymiskir dansihættir

Nú verður gjørt eitt sindur burtúr ymiskum dansihættum. Dansað verður til ymiskar barnasangir, næmingarnir duga, umframt tað kvæðið, næmingarnir eru í ferð við at læra seg.

Lærarin ger av, hvat næmingarnir royna. Tað kann t.d. vera:

- Hyggja í eyguni á hinum í ringinum og smílast til teirra
- Kvøða spakuliga og hart (royna ymsar 'volumir')
- Kvøða seint og títt (eisini ber til at brúka 'pílin') sí [fylgiskjal 3](#)
- Hava stórar og smáar rørslur

Spurnarkapping

At enda kann lærarin hava spurnarkapping við næmingunum. Tað ber til at nýta [fylgiskjal 1](#), ella lærarin finnur upp á spurningarnar sjálvur. Spurningarnir kunnu vera um føroyska dansin, Nykursvísu og/ella hinar sangirnar, ið vóru brúktir í tímanum.

Skúlatíng

Næmingarnir læra seg ørindi 7-9 uttanat heima.

4. tími

Taka afturiáftur

Tosa við næmingarnar um, hvat teir lærdu seinast. Eisini verður kannað, um teir hava lært seg uttanat. Hetta kann gerast einsæris, millum næmingarnar ella øll siga í felag. Eisini er eitt gott hugskot at kvøða sitandi.

At skipa

Tikið verður afturiáftur at kvøðing er ein frásøguháttur. Men hvør sigur søguna? Jú tað er skiparin.

Greitt verður frá, at skiparin altíð byrjar ørindið, og hini koma ikki uppí, fyrr enn eitt sindur inni í ørindinum. Eisini er tað skiparin, ið ger av ferðina í kvøðingini, so eingin eigur at yvirhála henda.

Vel ein í flokkinum, ið kann skipa Nykursvísu.

Nú verður dansað við skipara úr flokkinum. Eisini kunnu dansast aðrir sangir, sum næmingarnir duga frammanundan.

Skaldskapur á mannamunni

Næmingarnir seta seg í ein ring á gólvið. Lærarin tekur ein næming út í gongina og lærir hann 10. ørindi í Nykursvísu.

Næmingurin kemur innaftur, setur seg í ringin og teskar ørindið í oyrað á tí, ið situr við síðuna av. Soleiðis teska tey, til ørindið er komið allan vegin runt. Tann síðsti, ið hoyrir ørindið, sigur tað hart. Tað eigur helst at vera broytt nú. Út frá hesum kann lærarin greiða frá, hvussu framúr góð kvæðini vóru egnað til at varðveita føroyska søgu.

Skúlatíng

Næmingarnir læra seg ørindi 10-12 uttanat heima.

5. tími

Taka afturiáftur

Tosa við næmingarnar um, hvat teir lærdu seinast. Eisini verður kannað, um teir hava lært seg uttanat. Hetta kann gerast einsæris, millum næmingarnar ella øll siga í felag. Eisini er eitt gott hugskot at kvøða sitandi.

Føroyskur dansur

Tikið verður afturíftur ymiskar dansihættir. Lærarin greiðir frá, hvussu man eigur at dansa – fjaðran í knøunum, hendurnar hanga ikki og darla, og vit hava rútmu í kroppinum.

Nú verður aftur dansað á ymiskan hát. Tað kann t.d. vera:

- Hyggja í eyguni á hinum í ringinum og smílast til teirra
- Kvøða spakuliga og hart (royna ymsar 'volumir')
- Kvøða seint og títt (eisini ber til at brúka 'pílin') sí [fylgiskjal 3](#)
- Hava stórar og smáar rørslur

Eftir dansin verður tosað um, hvat næmingarnir hildu riggaði best. Hvat var stuttligast, vakrast, rotnast, rættast.... o.s.fr.

Borðspæl

Næmingarnir spæla eitt borðspæl um kvæðið. Sí [fylgiskjal 2](#).

Skúlatíng

Næmingarnir læra seg ørindi 13-14 uttanat heima.

6. tími

Taka afturíftur

Tosa við næmingarnar um, hvat teir lærdu seinast. Eisini verður kannað, um teir hava lært seg uttanat. Hetta kann gerast einsæris, millum næmingarnar ella øll siga í felag. Eisini er eitt gott hugskot at kvøða sitandi.

Spæl við tekningunum

Nú taka vit afturíftur tekningarnar, sum vórðu teknaðar í byrjanini. Næmingarnir fáa eina tekning í part (eru fleiri næmingar enn ørindi í sanginum, kunnu tveir næmingar hava eina tekning í felag). Nú skulu næmingarnir stilla seg í raðfylgju eftir tekningunum, ør. 1-14. Næmingarnir hava ikki loyvi at siga nakað, men skulu samstarva uttan orð. Tá næmingarnir standa rætt, taka teir saman og fara at kvøða. **Næmingarnir skiftast um at skipa, soleiðis, at hvør næmingur skipar tað ørindi, sum tekningin vísir.**

At enda:

At enda verður tikið afturíftur og tosað um:

- Hvat snýr hetta kvæðið seg um?
- Hvat er tað at skipa?
- Hvat er góður føroyskur dansur?

Fylgiskjal 1

– Spurnarkapping

Spurnarkappingin kann gerast sum tú sjálv/ur ynskir, ella tú kanst nýta hugskotið niðanfyri.

Vit nýta samstarvslæru.

Næmingarnir eru býttir í bólkar á 3. Næmingarnir í hvørjum bólki skulu hava hvør sítt tal frá 1-3. Lærarin setur spurningin. Næmingarnir tosa saman í bólkunum, og vera samdir um, hvat svarið er. Lærarin sigur eitt tal. Allir næmingar við tí talinum (t.v.s. 1 næmingur úr hvørjum bólki) reisa seg, og skulu siga hart, hvat teirra bólkur hevur svarað. Var svarið rætt, fær bólkurin 1 stig. Var svarið skeivt, fær bólkurin einki stig.

1. Tá vit dansa føroyskan dans, hvør hond er omaná?
2. Tá vit dansa føroyskan dans fara vit tvey fet til...?
3. Hvat vildi nykurin vera?
4. Hvagar fór nykurin inn?
5. Hvør bleiv forelskað í „riddaranum“?
6. Hvat skuldi Elsa fáa, um hon vildi trúlovast „riddaranum“?
7. Hvar vildi Elsa fegin hvíla seg?
8. Hvar vóru borgirnar, „riddarin“ hevði lovað Elsu?
9. Hví bleiv riddarin aftur til ein nyk?
10. Var Elsa glað, tá nykurin leyp í vatnið út?
11. Riddarin hevði tvær helvtir, hvørjar vóru tær?
12. Hvat takkaði Elsa Gudi fyri tá hon kom heim?

Spurnarkapping

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	

Bólkur

Fylgiskjal 2 – Kvæða-quiz

Soleiðis spælir tú.

2-4 spælarar eru í hvørjum bólki.

Næmingarnir kunnu gera spurningar sjálvir, ella tit kunnu brúka spurningarnar, ið eru lagdir við á næstu síðu. Gera næmingarnir spurningarnar sjálvir, ger bólkur 1 spurningar til bólkur 2, bólkur 2 til bólkur 3 o.s.fr.

Næmingarnir hava allir ein brikk í part, og øll byrja hjá skiparanum.

Tað snýr seg um at vera fyrstur frá skiparanum til endan, og vit dansa øll til vinstri. Næmingurin ringlar og flytur, men fyri at sleppa at flyta, skal hann svara einum spurningi rætt. Svarar hann skeivt, verður hann verandi í stað.

Lendir næmingurin á „Dansa í ringi“ og megnar at svara spurninginum rætt, sleppur hann at ringla umaftur. Svarar hann skeivt, skal hann aftur har, sum hann stóð frammanundan.

Lendir næmingurin á „Skift pláss“ (frameftir) sleppur hann hagar, sum píkurin vísir, um hann svarar spurninginum rætt. Lendir næmingurin harafturímóti á „skift pláss“ (aftureftir), skal næmingurin beinleiðis aftur har, sum píkurin peikar. Svarar hann rætt, sleppur hann at standa har, sum píkurin vísir. Svarar hann skeivt, skal hann bakka líka nógv eygu, sum hann fekk.

Tú skalt brúka:

- 1 Kvæða-quiz bretti hvønn bólk
- Lepar at skriva spurningar á
- 1 terning til hvønn bólk
- Brikkar til næmingarnar at flyta

Hvussu sær Omma Ludvík út? <i>Stór og sterk</i>	Hvør hond er omaná tá vit dansa føroyskan dans? <i>Høgra</i>	Hvussu nógv fet taka vit til vinstru tá vit dansa føroyskan dans? <i>2 fet</i>	Hvussu nógv fet taka vit til høgru tá vit dansa føroyskan dans? <i>1 fet</i>
Hvussu eitur gentan í Nykursvísu? <i>Elsa</i>	Hvat gjørdi nykurin seg til? <i>Ein riddara</i>	Hvussu nógv messur hildu prestarnir um summarið? <i>12 ella 5</i>	Hvørjum vildi nykurin trúlovast við? <i>Elsu lítlu</i>
Hvar fór nykurin inn? <i>Í kirkjuna</i>	Hvat skuldi Elsa fáa, um hon trúlovaðist riddaranum? <i>8 borgir</i>	Hvat segði Elsa tá „riddarin“ spurdi um hon vildi giftast við sær? <i>Ja ella Jeg giver dig tro og følger dig</i>	Hvar vildi Elsa hvíla? <i>Í eini rósulund</i>
Hvar vóru borgirnar, riddarin hevði lovað Elsu? <i>Í vatninum</i>	Riddarin var hálvur maður og hálvur...? <i>Bátur</i>	Hvørjum stóð Elsa eftir við? <i>Sorg og sút</i>	Hvat takkaði Elsa Gudi fyri tá hon kom heim? <i>Hon fekk ikki mein</i>
Hvat hendir um man nemur við ein nyk? <i>Man verður fastur í honum</i>	Hvar búgva nykar? <i>Í vatninum</i>	Hvussu fær man ein nyk til at taka rætt skap? <i>Man sigur hvat hann er</i>	Kráka situr á...? <i>Steini</i>
Hvat hakkar krákan í? <i>Beini</i>	Hvat var tað triðja í „Kráka situr á steini“? <i>Ein røvari á tingi</i>	Hvat vóru kvæði av fyrstantíð brúkt til? <i>At greiða frá søgum</i>	Hvar hugdi Elsa tá hon rópti „riddaran“ eitt nykatrøll? <i>Upp í fjøll</i>
Hvøji árstíð eru vit í, í nykursvísu? <i>Um summarið</i>	Hvussu nógv skamlar traðkaði „riddarin“ uppum? <i>1 og 2.</i>	Nær lakkar omma Ludvík paradís? <i>Tá abbi fer at keypa rís</i>	Hvat ger Buss Óli við bussarnar? <i>Selur og keypir teir</i>
Hvussu vorðin er kettan um trýnið? <i>Reyð</i>	Hvat ger kettlingurin í góðan morgun ketta mín? <i>Spælir</i>	Hvar liggur kettlingurin í „Góðan morgun ketta mín“? <i>Undir bríkini</i>	Hvagar skulu Andras Dunna, Rip, Rap og Rup? <i>Í Tivoli</i>

Fylgiskjal 3

Pílanæmingurinn í miðjunni stýrir ringinum við pílinum.

Hann kann t.d. stýra **tempo**: skjótt/
spakuliga, lívligt/minni, hægt/lágt, rópa/
teska vm.

Dømi

